

INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLAR

Boybulova Dilrabo Tufliyevna

Shahrisabz shahar 2-son politexnikumi

"Informatika va axborot

texnologiyalari fani "o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada hozirgi zamonaviy dunyoda raqamli ta'lim, interfaol metodlar o'qituvchining darsdagi professional faoliyatidagi, axborot - tarbiyaviy faoliyatidagi o'rni, zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchi pedagogikaning har bir yo'nalishida raqamli ta'lim, axborot texnologiyalardan keng foydalanishi imkoniyatalari haqidagi fikrlar keltirilgan

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, interfaol metodlar, axborot texnologiyalari, Aqliy xujum, Bumerang, T-sxema va boshqa metodlar.

Hozirgi zamonaviy dunyoda raqamli ta'limdan keng foydalanilmoqda.

Raqamli ta'limni axborot texnologiyalarisiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Axborot texnologiyalari kompyuter texnikasini qo'llashga asoslanib inson faoliyatining turli sohalarida axborotlarni izlash, to'plash, saqlash, qayta ishlash va undan foydalanish masalalari bilan shug'ullanuvchi fandir. Hozirgi kunda axborot texnologiyalari kundalik hayotimizda, har bir sohada shu jumladan ta'lim sohasida ham keng qo'llanilmoqda. Bu haqda mamlakatimiz prezidenti o'zining "06.10.2020-yildagi pq-4851-son Axborot texnologiyalari sohasida ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish va ularni IT-industriya bilan integratsiya qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida ham alohida aytib tomonidan bildirilgan fikrlar «Bilishni xohlayman»nomli ustunga yozib boriladi.

"Bumerang" texnologiyasi.

Ushbu metod o'quvchilarni dars jarayonida, darsdan tashqarida turli adabiyotlar, matnlar bilan ishlash, o'rganilgan materialni yodida saqlab qolish,

soʻzlab berish, fikrini erkin holda bayon eta olish, qisqa vaqt ichida koʻp maʼlumotga ega boʻlish hamda dars mobaynida oʻqituvchi tomonidan barcha oʻqivchilarni baholay olishga qaratilgan.

Metodning maqsadi: Oʻquv jarayoni mobaynida tarqatilgan materiallarning oʻquvchilar tomonidan yakka va guruh holatida oʻzlashtirib olishlari hamda suhbat - munozara va turli savollar orqali tarqatma materiallardagi matnlar qay darajada oʻzlashtirilganligini nazorat qilish va baholash jarayoni mobaynida har bir oʻquvchi tomonidan oʻz baholarini egallashiga imkoniyat yaratish.

Metodning qoʻllanishi: Amaliy mashgʻulotlar hamda suhbat-munozara shaklidagi darslarda yakka tartibda, kichik va jamoa shaklida foydalanilishi mumkin.

Mashgʻulotda foydalaniladigan vositalar: Oʻquvchi dars jarayonida mustaqil oʻqishlari, oʻrganishlari va oʻzlashtirib olishlari uchun moʻljallangan tarqatma materiallar (oʻtilgan mavzu yoki yangi mavzu boʻyicha qisqa matnlar, suratlar, maʼlumotlar).

Mashgʻulotni oʻtkazish tartibi:

Ushbu metod bir necha bosqichda oʻtkaziladi:

- oʻquvchilar kichik guruhlariga ajratiladi;
- oʻquvchilar darsning maqsadi va tartibi bilan tanishtiriladi;
- oʻquvchilarga mustaqil oʻrganish uchun mavzu boʻyicha matnlar tarqatiladi;
- berilgan matnlar oʻquvchilar tomonidan yakka tartibda mustaqil oʻrganiladi;
- har bir guruh aʼzolaridan yangiguruhtashkil etiladi;
- yangiguruh aʼzolarining har bir guruh navbati bilan mustaqil oʻrgangan matnlari bilan axborot almashadilar, yaʼni bir-birlariga soʻzlab beradilar, matnni oʻzlashtirib olishlariga erishadilar;
- berilgan maʼlumotlarning oʻzlashtirilganlik darajasini aniqlash uchun guruh ichida ichki nazorat oʻtkaziladi, yaʼni guruh aʼzolari bir -birlari bilan savol-javob qiladilar;
- yangi aʼzolar dastlabki holatdagi guruhlariga qaytadilar;

- darsning qolgan jarayonida o'quvchilar bilimlarini baholash yoki to'plagan ballarini hisoblab borish uchun har bir guruhda "guruh hisobchisi" tayinlanadi. O'quvchilar tomonidan barcha matnlar qay darajada o'zlashtirilganligini aniqlash maqsadida o'qituvchi (yoki opponent guruh) o'quvchilarga savollar bilan murojaat etadilar, og'zaki so'rov o'tkazadilar;
- savollarga berilgan javoblar asosida guruhlar to'plagan umumiy ballari aniqlanadi;
- har bir guruh a'zosi tomonidan guruhdagi matn mazmunini hayotga bog'lagan holda bittadan savol tuziladi;
- guruhlar tomonidan tayyorlangan savollar orqali savol-javob tashkil etiladi («guruh hisobchilari» berilgan javoblar bo'yicha ballarni hisoblab boradilar);
- guruh a'zolari tomonidan to'plagan umumiy ballar yig'indisi aniqlanadi;
- guruhlar to'plagan umumiy ballar guruh a'zolari o'rtasida teng taqsimlanadi.
- darsni yakunlash, uyga vazifa berish.

“Zinama-zina” texnologiyasi.

Ushbu metod o'quvchilarni o'tilgan yoki o'tilishi kerak bo'lgan mavzu bo'yicha yakka va kichik jamoa bo'lib fikrlash hamda xotirlash,

o'zlashtirilgan bilimlarni yodga tushirib, to'plagan fikrlarni umimlashtira olish va ularni yozma, rasm, chizma ko'rinishida ifodalay olishga o'rgatadi. Bu metod o'quvchilar bilan yakka holda yoki guruhlariga ajratilgan holda yozma ravishda o'tkaziladi va taqdimot qilinadi.

Metodning maqsadi: O'quvchilarni erkin, mustaqil va mantiqiy fikrlashga, jamoa bo'lib ishlashga, izlanishga, fikrlarni jamlab ulardan nazariy va amaliy tushuncha hosil qilishga, jamoaga o'z fikri bilan ta'sir eta olishga, uni ma'qullashga, shuningdek, mavzuning tayanch tushunchalariga izoh berishda egallagan bilimlarini qo'llay olishga o'rgatish.

Metodning qo'llanishi: ma'ruza (imkoniyat va sharoit bo'lsa), seminar, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarida yakka tartibda yoki kichik guruhlarda o'tkazish hamda nazorat darslarida qo'llanilishi mumkin.

Mashg'ulotda qo'llaniladigan vositalar: A-3, A-4 formatli qog'ozlarda tayyorlangan (mavzuni ajratilgan kichik mavzular soniga mos) chap tomoniga kichik mavzular yozilgan tarqatma materiallar, flomaster (yoki rangli qalam)lar. Mashg'ulotni o'tkazish tartibi:

- o'qituvchi o'quvchilarni mavzular soniga qarab 3-5 kishidan iborat kichik guruhlar ajratadi (guruhlar soni 4 yoki 5 ta bo'lgani ma'qul);
- o'quvchilar mashg'ulotning maqsadi va uning o'tkazilish tartibi bilan tanishtiriladi. Har bir guruhga kog'ozning chap qismida kichik mavzu yozuvi bo'lgan varaqlar tarqatiladi;
- o'qituvchi a'zolarini tarqatma materialda yozilgan kichik mavzular bilan tanishishlarini va shu mavzu asosida bilganlarini flomaster yordamida kog'ozdagi bo'sh joyiga jamoa bilan birgalikda fikrlashib yozib chiqish vazifasini beradi va vaqt belgilaydi;
- guruh a'zolari birgalikda tarqatma materialda berilgan kichik mavzuni yozma (yoki rasm, yoki o'quvchizma) ko'rinishida ifoda etadilar. Bunda a'zolari kichik mavzu bo'yicha imkon boricha to'laroq ma'lumot berishlari kerak bo'ladi.
- tarqatma materiallar to'ldirilgach, guruh a'zolaridan bir kishi taqdimot qiladi. Taqdimot vaqtida guruhlar tomonidan tayyorlangan material, albatta, auditoriya (sinf) doskasiga mantiqan tagma-tag (zina shaklida) ilinadi; o'qituvchi guruhlar tomonidan tayyorlangan materiallarga izoh berib, ularni baholaydi va mashg'ulotni yakunlaydi.

Venn diagrammasi. Venn diagramma-grafik ko'rinishda bo'lib, olingan natijalarni umumlashtirib, ulardan bir butun xulosa chiqarishga, ikki va undan ortiq predmetni (ko'rinish, fakt, tushuncha) tahlil qilish va o'rganishda qo'llaniladi.

Diagramma ikki va undan ortiq aylanani kesishmasidan hosil bo'ladi.

Maqsad: ikki va undan ortiq predmet va tushunchalarni taqqoslashda, turli va umumiy tomonlarini aniqlashda bilim va ko'nikmalarni shakllantirish.

Amalga oshirish bosqichlari:

1- bosqich. O'quvchilar (sheriklari bilan) ikki doirani to'ldiradilar, har bir

doiraga ikki tushuncha (predmet)ni e'tiborli tomonlari sanab o'tiladi.

2- bosqich. O'quvchilarni kichik guruhlarga (4-5 kishidan iborat) birlashtirib, diagrammalarni taqqoslaymiz va to'ldiramiz.

3- bosqich. Kichik guruh o'quvchilariga bu tushunchalarning (predmet, ko'rinishlarning) umumiy xossalarini aniqlashni taklif etamiz.

4- bosqich. Biron bir guruh vakili har bir tushunchaning o'ziga xos tomonlarini o'qiydi. Boshqalar zarurat bo'lganda uni javobini to'ldiradilar.

5- bosqich. Boshqa guruh vakillari ikki tushunchani birlashtiruvchi (umumiy) xususiyatlarni o'qiydi. Boshqalar zarurat paydo bo'lganda bu javoblarni to'ldiradilar.

“T-sxema” metodi. T- sxema metodida bahs davomida javoblarni Muammoning mavzu doirasi aniqlangandan so'ng, quyidagi ko'rinishdagi T-sxemani tuzish kerak:

Tarafdor Muammo Qarshi

Besh minutdan so'ng sxemaning chap tomonini to'ldirish lozim. Unda besh minut davomida o'quvchilar mavzuga oid nechta kategoriya o'ylab topishgan bo'lsa, shuncha kategoriya ko'rsatiladi. Keyingi besh minutda o'quvchilar sxemaning o'ng tomonini to'ldiradilar. Va nihoyat, yana besh minut mobaynida o'quvchilar o'zlarining T- sxemalarini boshqa juftlik yoki kichik guruhning T-sxemasi bilan taqqoslash imkoniga ega bo'ladilar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Axborot texnologiyalari sohasida ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish va ularni IT-industriya bilan integratsiya qilish chora-tadbirlari to'g'risida”gi qarori.
2. O'quv jarayonida ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarini qo'llash yo'llari. Uslubiy qo'llanma. Akademik S.S.G'ulomov umumiy rahbarligi ostida. – T.; TDIU 2005. 90 b,105 b.
3. Ismatilla Isoqov, Sindorqul Ibragimovich Qulmamatov. “Informatikani

o'qitishda innovatsion texnologiyalar". Ma'ruza matnlari.

4. Muradova N.K., Majidov R.R., Xayitmatov U.T., Maxmudova B.A. Kasbiy ta'lim uslubi: O'quv qo'llanma. - T.: TDIU, 2006. - 360b.